

RMDS 04.10 (Smernice)

4. izdanje
20.07.2006.

Upravljanje SALW Programima

Šef kancelarije,
SEESAC,
UNDP Beograd,
Internacionalnih Brigada 56,
11000 Beograd,
Srbija

E-mail: rmds@undp.org.yu
Telefon: (+381) (11) 344 63 53
Fax: (+381) (11) 344 63 56

1 Informacija o prevodu prema ISO Vodiču 47

Tip dokumenta: Regionalni standardi razoružanja na mikro nivou	Originalna referenca: RMDS 04.10	Jezik prevoda: Bosanski, srpski i hrvatski (BSH)
		Originalni broj i datum izdanja RMDS 04.10 (2006)
Naslov prevoda: RMDS 04.10 (Smernice) i upravljanje SALW programima		

Naslov originala: RMDS 04.10 (Guidelines) and Managment of SALW Programmes
--

Izjava o izvoru i potvrda autentičnosti: Ovaj dokument je prevod originalnog engleskog (britanskog) teksta, kojeg je objavio SESAC Beograd, Srbija. Njegovu tačnost SEESAC je potvrdio na osnovu raspoloživih tehničkih informacija, te ga tako priznao kao zvaničan prevod
--

Datum objavljivanja prevoda: 2006.
--

Upozorenje

Ovaj dokument važi od datuma navedenog na naslovnoj stranici. Pošto su Standardi za regionalno razoružanje na mikro nivou (Regional Micro-Disarmament Standards, RMDS) podložni redovnom pregledanju i revidiranju, korisnici bi trebalo da redovno posećuju Web lokaciju RMDS projekta kako bi proverili trenutno stanje: www.seesac.org

Obaveštenje o autorskim pravima

Ovaj document predstavlja Standard za regionalno razoružanje na mikro nivou u jugoistočnoj Evropi (RMDS) i zaštićeno je vlasništvo UNDP. Ovaj dokument u celini, kao ni jedan njegov deo, ne smeju biti reprodukovani, čuvani ili prenošeni ni u kakvom obliku, niti bilo kojim sredstvima, za bilo koju drugu svrhu bez prethodnog pisanog dopuštenja dobijenog od SEESAC, koji zastupa UNDP.

Ovaj dokument se ne sme prodavati.

Šef kancelarije
SEESAC
UNDP Beograd
Internacionalnih Brigada 56
11000 Beograd
Srbija

E-mail: rmds@undp.org.yu
Telefon: (+381) (11) 344 63 53
Fax: (+381) (11) 344 63 56

Sadržaj

1	Informacija o prevodu prema ISO Vodiču 47	i
	Sadržaj	iii
	Predgovor	iv
	Uvod	v
	Vodič za upravljanje SALW programima	6
1	Cilj	6
2	Reference	6
3	Termini i definicije	6
4	Komponente programa za kontrolu SALW	7
4.1	Formiranje Nacionalne komisije	8
4.2	Prihvatljivost oružja	8
4.3	Procena opasnosti od SALW	8
4.4	Planiranje nacionalnog programa za kontrolu SALW	9
4.5	Planiranje nacionalnog programa informisanja javnosti o SALW	9
4.6	Finansiranje programa SALW	10
4.7	Razvoj plana amnestije	10
4.8	Razvoj nacionalnog zakonodavstva	11
4.9	Razvoj plana prikupljanja i uništenja	11
4.10	Evidencija oružja	12
4.11	Implementacija plana prikupljanja	12
4.12	Implementacija plana za uništenje	12
4.13	Monitoring i verifikacija SALW programa	13
4.14	Razvoj programa sprečavanja prenošenja SALW preko granice	13
4.15	Procena SALW programa	13
5	Polje nadležnosti	14
5.1	Program Ujedinjenih Nacija za Razvoj (UNDP)	14
5.2	Regionalne organizacije	14
5.3	SEESAC	14
5.4	Nacionalna struktura nadležna za SALW	14
5.5	Intra-nacionalne strukture	14
5.6	Organizacije za kontrolu SALW	14
5.7	Sponzori	15
	Aneks A (Normativni) Reference	16
	Aneks B (Informativni) Termini i definicije	17
	Aneks C (Informativni) SALW Tok procesa intervencije	22

Predgovor

Na dan 8. maja 2003. godine raspravljalo se o razvijanju standarda i smernica za regionalno razoružanje na mikro nivou¹ tokom seminara o „lakom i malokalibarskom naoružanju **SALW – Godinu dana posle primene Plana Pakta za stabilnost**“ čiji je sponzor bio Regionalni centar za pomoć pri verifikaciji i implementaciji kontrole naoružanja (RACVIAC). Postignuta je opšta saglasnost o tome da su takvi standardi i smernice poželjni, i SEESAC se složio da razradi okvire, a zatim i da preuzme odgovornost za budući razvoj regionalnih standarda. Dogovoreno je da će Regionalni standard razoružanja na mikro nivou (RMDS) biti organizovan tako da pruža podršku radu na operacionalom nivou, i da će ići dalje od veoma uopštenih dokumenata o „najboljoj praksi“ kakvi su trenutno dostupni. Posle široke rasprave između zainteresovanih strana u vezi sa statusom RMDS, dogovoreno je da će se termin „standardi“ koristiti da se naznače tehnička pitanja, dok će se „smernice“ odnositi na „programska“ pitanja. Ceo paket će i dalje ostati pod nazivom RMDS radi lakšeg snalaženja, ali svaki pojedinačni dokument pokazivaće da li na njega treba gledati kao na „standard“ ili na „smernicu“.

Ovaj RMDS² odražava razvoj operativnih procedura, prakse i normi koje su se pojavile tokom prethodne četiri godine u oblasti kontrole lakog i malokalibarskog naoružanja (Small Arms and Light Weapons, SALW)³. U oblasti regiona i van njega utvrđeni su primeri najbolje i najnovije prakse, i prikazani prema potrebi u okviru ovih RMDS/G.

SEESAC ima mandat po Planu za regionalnu implementaciju Pakta za stabilnost (Stability Pact Regional Implementation Plan) da, između ostalog, ispunjava sledeće operativne ciljeve: 1) da razmenjuje informacije i unapređuje saradnju u uspostavljanju i primeni SALW programa i pristupa u nadzoru i smanjenju naoružanja među akterima u regionu; i da 2) uspostavlja veze i koordinira ovaj program sa drugim relevantnim regionalnim inicijativama. Razvoj RMDS je jedno od sredstava da se taj mandat ispuni.

Rad na pripremi, proveru i revidiranju tih standarda vodi SEESAC, uz podršku međunarodnih, vladinih i nevladinih organizacija i konsultanata. Najnovija verzija svakog standarda, zajedno s informacijama o radu na razvoju, može se naći na Web lokaciji www.seesac.org. RMDS će biti revidiran barem svake treće godine, kako bi odražavao razvoj SALW normi i praksi nadzora, i kako bi izmene bile uvedene u međunarodnu regulativu i zahteve. Poslednja revizija urađena je 1. marta 2006, i ona odražava razvoj Standarda UN integrisanog razoružanja, demobilizacije i reintegracije (IDDRS) www.unndr.org, koji sadrže i RMDS/G kao normativnu odrednicu po pitanjima razoružanja i kontrole SALW.

¹ Definiše se kao: “Nadziranje, prikupljanje, kontrolisanje i konačno uništavanje malokalibarskog naoružanja, odgovarajuće municije i eksploziva i lakog naoružanja kod boraca, a često i kod civilnog stanovništva. Ono uključuje razvoj odgovornih programa upravljanja oružjem i municijom”. Nekada se koristio kao sinonim za kontrolu SALW, ali je danas kontrola SALW opšte prihvaćeni termin. Termin razoružanje na mikro-nivou se u ovom dokumentu koristi samo radi doslednosti u nazivu RMDS/G, kako se ne bi menjao naslov standarda.

² Plan i format RMDS zasnovani su na izuzetno uspešnim Međunarodnim standardima o delovanju mina (International Mine Action Standards, IMAS). SEESAC se zahvaljuje Službi UN za protivminsko delovanje (UNMAS) na saradnji tokom razvoja RMDS.

³ Ne postoji dogovorena međunarodna definicija za SALW. Za svrhe RMDS može se primeniti sledeća definicija: “**Sva smrtonosna konvencionalna borbena tehnika koju mogu nositi pojedinačni borci ili lako vozilo, i koja ne zahteva značajne mogućnosti logističke podrške i održavanja.**”

Uvod

Termin 'kontrola SALW' odnosi se na aktivnosti koje zajedno teže ka smanjivanju društvenog, ekonomskog i ekološkog uticaja nekontrolisanog širenja i posedovanja SALW. U ove aktivnosti spadaju pitanja granične kontrole, zakonodavne i normativne mere, strategije informisanja javnosti i medija o problemu SALW, operacije prikupljanja i uništenja SALW, upravljanje informacijama i zalihama SALW.

Kontroli 'SALW' i njenim sastavnim aktivnostima ne može se izolovano prilaziti, međutim, pošto postoji značajno preklapanje sa komplementarnim humanitarnim i razvojnim programima, a u nekim slučajevima sa operacijama očuvanja i održanja mira. SALW kontrola zahteva menadžersko planiranje na globalnom, nacionalnom i lokalnim nivoima, i obuhvata međunarodne, nacionalne, komercijalne, NVO i vojne učesnike koji operišu u najrazličitijim uslovima. Zbog toga nije moguće, niti je poželjno, ustanoviti skup kriterijuma koji su jedini merodavni za definisanje standarda i smernica regionalnog mikro-razoružanja. Umesto toga, neophodno je identifikovati okvir standarda i smernica koje, zajedno, usklađuju način na koji se izvode aktivnosti i obavljaju zadaci od strane različitih organizacija. *Regionalni Standardi mikro-naoružanja* (RMDS) predstavljaju takav okvir međunarodnih standarda i smernica u regionu jugoistočne Evrope. U ovom RMDS date su smernice o uvođenju nacionalnih programa za kontrolu SALW.

Vodič za upravljanje SALW programima

1 Cilj

Ovaj vodič definiše vodeće principe za upravljanje, planiranje i implementaciju aktivnosti kontrole lakog i malokalibarskog naoružanja (SALW) kako na nivou glavnog štaba tako i na terenu. U njemu se ispituju ključne komponente procesa kontrole SALW, od početne procene problema koji prouzrokuje SALW, preko stvaranja neophodnog zakonskog okvira, do prikupljanja i uništenja SALW. Iskustvo je pokazalo da su ove ključne komponente od presudnog značaja za generaciju kvalitetnog procesa kontrole SALW.

Ovaj vodič uzima u obzir sve komponente kontrole SALW kada se formira nacionalni program za smanjenje SALW, koji podrazumeva istraživanje i procenu nacionalnog i međunarodnog uticaja, plana i programa, projekata informisanja javnosti o SALW, kao i procedure uništenja oružja/municije. Od jednake važnosti je interakcija svih komponenata programa, kao i važnost tajminga u sprovođenju mera redukcije.

Ovaj vodič se koncentriše na osnivanje nacionalnih programa, i reč program se koristi kroz čitav tekst. Izloženi principi i smernice u mnogim slučajevima mogu se primeniti i na nacionalne programe formirane uz pomoć neke međunarodne agencije kao što je napr. Projekat kontrole SALW u Makedoniji (SACIM), vladin program koji pomaže Razvojni program Ujedinjenih Nacija (UNDP), ili neki manji program koji osnuje vlada države koja ima problem SALW.

2 Reference

Lista normativnih referenci data je u Aneksu A. Normativne reference su važni dokumenti na koje se poziva u ovom standardu, i koje čine sastavni deo odredbi istog.

3 Termini i definicije

Lista termina i definicija iz ovog Vodiča navedena je u Aneksu A. Kompletan glosar svih termina i definicija iz serije RMDS dat je u RMDS 02.10. U ovakvoj potencijalno opasnoj areni, naročito imajući u vidu otežavajuću okolnost stručnog prevođenja, važno je koristiti ispravnu terminologiju. Svi učesnici u procesu kontrole SALW, od međunarodnih organizacija, preko nacionalnih nadležnih struktura do lokalnog stanovništva moraju jasno razumeti šta svaki pojedinačni termin označava. Bilo kakva konfuzija može voditi nepoverenju, što je verovatno najveći problem sa kojim se bori svaki program kontrole SALW.

Termin 'politika' definiše glavni cilj i posebne ciljeve neke organizacije, i formuliše pravila, standarde i principe delovanja koji rukovode načinom na koji se ta organizacija trudi da postigne svoje ciljeve. Politika se razvija kao odgovor na strateško usmeravanje i iskustvo sa terena. Sa svoje strane, ona utiče na način izrade planova, mobilizacije i primene resursa. Politika određuje propise i njihovo poštovanje se podrazumeva, ili u najmanju ruku ohrabruje.

Kod termina 'Standard', RMDS se drže ISO definicije: *"Standard je dokumentovani dogovor koji sadrži tehničke specifikacije ili druge precizne kriterijume, koje treba koristiti konzistentno, kao pravila, smernice ili definicije karakteristika, da bi se osiguralo da materijali, proizvodi, procesi i usluge odgovaraju svojoj svrsi.*

Napomena: Cilj RMDS je da poboljša bezbednost i efikasnost kontrole SALW podržavanjem poželjne procedure i prakse kako u glavnim štabovima, tako i na terenu. Da bi bili efikasni, standardi treba da budu merljivi, mogući, proverljivi i pogodni za definisanje.

U RMDS seriji standarda, reči 'mora', 'treba' i 'može' se koriste radi izražavanja određene mere pridržavanja. Upotreba ovih reči je u skladu sa jezikom koji se koristi u svim ISO standardima i smernicama.

- a) 'mora' se koristi za iznošenje zahteva, metoda ili specifikacija koji se primenjuju u cilju saobražavanja standardu;
- b) 'treba' se koristi za ukazivanje na preporučene zahteve, metode ili specifikacije; i
- c) 'može' se koristi za ukazivanje na mogući metod ili pravac delovanja.

Termin 'Stalne operativne procedure' odnosi se na uputstva koja definišu poželjni ili trenutno uspostavljeni metod sprovođenja zadatka ili aktivnosti. Njihova svrha je da promovišu prepoznatljive i merljive stepene discipline, jednoobraznosti, doslednosti i jednostavnosti unutar organizacije, u cilju poboljšanja operativne efikasnosti i bezbednosti. SOP treba da odražavaju lokalne potrebe i okolnosti.

4 Komponente programa za kontrolu SALW

Kontrola SALW je složen proces, u kojem postoje mnoge komponente, u međusobnoj interakciji. Komponente ovog procesa obuhvataju sledeće:

- a) formiranje nacionalne komisije koja razvija i implementira nacionalni program za kontrolu SALW;
- b) procena rizika od SALW, i njihovog uticaj na zajednicu;
- c) operativno planiranje nacionalnog programa kontrole;
- d) razvoj kampanje informisanja javnosti o SALW ;
- e) razvoj plana amnestije za one koji ilegalno poseduju SALW;
- f) razvoj nacionalnog zakonodavstva za podršku prikupljanju i uništenju oružja, i za razvijanje strategija za period nakon programa amnestije;
- g) razvoj plana prikupljanja i uništenja;
- h) traženje/obezbeđenje međunarodnog finansiranja i tehničke pomoći za program kontrole SALW;
- i) implementacija faze prikupljanja u programu kontrole;
- j) biranje i uspostavljanje kapaciteta za uništenje, i implementacija faze uništenja oružja i municije;
- k) razvoj programa sprečavanja prenošenja oružja preko granice; i
- l) izvođenje evaluacije radi procene stepena postignute kontrole SALW.

Ove komponente zahtevaju neprekidni monitoring, radi utvrđivanja napretka, informisanja vlade, stanovništva i donatora o programu, i koliko je god moguće eliminisanja teškoća u implementacija.

Šematski prikaz procesa SALW intervencije dat je u aneksu C.

4.1 Formiranje Nacionalne komisije

Prevladavajuća odgovornost u kontroli SALW leži na vladi pogođene zemlje. Ovu dužnost bi normalno obavljala nacionalna struktura ili komisija nadležna za SALW⁴, koja bi funkcionisala kao nacionalna tačka kontakta u vezi sa svim pitanjima kontrole SALW. Ona bi se bavila planiranjem, propisivanjem, upravljanjem i koordinacijom nacionalnog programa za kontrolu SALW. Nacionalna struktura nadležna za SALW ima dužnost da uspostavi nacionalne i lokalne uslove koji omogućuju efikasno upravljanje SALW. Ona je isključivo nadležna za sve faze i aspekte SALW programa u okviru svojih nacionalnih granica, uključujući razvoj i implementaciju nacionalnih SOP i uputstava.

U određenim situacijama i trenucima može biti neophodno ili pogodno da UN, ili neko drugo međunarodno priznato telo, preuzme neke od odgovornosti, i ispuni neke ili sve funkcije nacionalne strukture nadležne za SALW. U tim slučajevima, pozivanje na 'nacionalnu strukturu nadležnu za SALW' u svim RMDS/G odnosi se na Ujedinjene Nacije ili drugo međunarodno priznato telo.

U zemljama koje imaju potrebu za dugotrajnom kontrolom SALW, od samog početka programa trebalo bi se baviti razvojem unutrašnjeg kapaciteta. Razvoj kapaciteta je proces u kojem pojedinci, institucije i društva (pojedinačno i kolektivno) obavljaju funkcije, rešavaju probleme i postavljaju i ostvaruju ciljeve⁵. Dalje informacije o razvoju kapaciteta treba potražiti u RMDS 01.10.

4.2 Prihvatljivost oružja

U mnogim društvima posjedovanje SALW je uobičajeno i prihvaćeno od čitave zajednice⁶, kao i posjedovanje pušaka za lov ili sport. Situacija se menja u uslovima nakon građanskog rata, regionalnog konflikta ili tihog rata, kada se u zemlju unose velike količine SALW raznog tipa. Mora se, isto tako, razumeti zašto lokalno stanovništvo ima potrebu da se zaštiti, i oseća da je neophodno da ima oružje. Zakon i poredak se mogu poremetiti, dovodeći do situacije koju policija ili nacionalna vojska ne mogu da kontrolišu, ili gde zajednica ne oseća da može imati poverenja ili se osloniti na nacionalnu infrastrukturu radi zaštite. Stepen kriminala ili internog sukoba koji proizilazi od velikih količina ilegalnog SALW može postati nepodnošljiv, i nacija koja naiđe na takvu situaciju može odlučiti da uvede kontrolu oružja, u formi kontrole SALW. Nacionalna komisija, ili u njeno ime bilo koja agencija kao što su Ujedinjene Nacije, mora da donese nacionalnu odluku.

4.3 Procena opasnosti od SALW

Nakon odluke o implementaciji programa za kontrolu SALW, prva faza mora biti istraživanje prirode i obima opasnosti od oružja. Ovo bi trebalo učiniti izvođenjem SALW istraživanja u cilju dobijanja informacija o opasnosti po lokalnu zajednicu i nacionalne strukture. Cilj istraživanja je da se odredi priroda i stepen širenja i uticaja SALW u regionu, naciji ili zajednici, kako bi se obezbedili precizni podaci i informacije za bezbednu, efikasnu i brzu intervenciju od strane odgovarajuće organizacije.

Postoje četiri glavne komponente iscrpnog SALW istraživanja:

- a) **Procena distribucije lakog naoružanja (SADA).** Komponenta koja prikuplja podatke o vrsti, količini, vlasništvu, distribuciji i premeštanju lakog i malokalibarskog naoružanja unutar zemlje ili regiona, zajedno sa analizom lokalnih resursa za rešavanje problema;
- b) **Ispitivanje uticaja lakog naoružanja (SAIS).** Komponenta ispitivanja lakog i malokalibarskog naoružanja koja prikuplja podatke o uticaju koji lakog i malokalibarskog naoružanja na zajednicu i socijalni i ekonomski razvoj;

⁴ RMDS 03.10 daje smernice za osnivanje nacionalnih SALW komisija, i za razlikovanje nadležne strukture i komisije.

⁵ Preuzeto iz UNDP Definicije na at <http://www.magent.undp.org/cdrb/techpap2.htm>.

⁶ Videti "Tradicija nošenja oružja u Albaniji (Rukovanje nasleđem rata str. 162)

- c) **ispitivanje percepcije malokalibarskog naoružanja (SAPS).** Komponenta ispitivanja lakog i malokalibarskog naoružanja koja prikuplja kvalitativne i kvantitativne podatke o stavovima lokalne zajednice prema lakom i malokalibarskom naoružanju i mogućim intervencijama; i
- d) **Istraživanje kapaciteta malokalibarskog oružja (SACS).** Ova komponenta prikuplja informacije o lokalnom kapacitetu za izvođenje odgovarajuće, bezbedne, efikasne i brze SALW intervencije.

Svaki nacionalni problem je drugačiji, i metode za izvođenje istraživanja moraju takođe da budu različiti. Podaci će se razlikovati po kvantitetu i kvalitetu, ali mora se prikupiti dovoljno podataka kako bi se dobila slika opasnosti, u skladu s kojom će se ustanoviti nacionalni program za SALW.

Dalje informacije o SALW istraživanju mogu se naći u okviru RMDS 05.80, a informacije se takođe mogu potražiti u članku o nacionalnoj proceni ili "izradi mapa" koji izvodi Saferworld⁷.

4.4 Planiranje nacionalnog programa za kontrolu SALW

Planiranje nacionalnog programa zahteva formiranje nacionalne komisije, (ili njenog ekvivalenta), koja će preduzeti neophodne postupke planiranja. Nacionalni program kontrole mora da pokrije sve aspekte ovog programa, od kojih su mnogi obuhvaćeni u daljem tekstu. Četiri glavna prioriteta su obezbeđivanje sredstava, upozoravanje javnosti i državnih struktura, efektne granične kontrole i stvaranje okvira nacionalnog zakonodavstva, koji je neophodan ne samo za vreme samog programa kontrole SALW, već i po završetku programa, kako bi se sprečio intenzivan povraćaj ilegalnog oružja u zemlju.

Kao deo procesa planiranja, Nacionalna komisija će morati da učini političke i diplomatske poteze kako bi zadobila konsenzus i slaganje po pitanju procesa razoružanja, i kako bi oformila nezavisnu nacionalnu strukturu za monitoring ispravnosti programa.

Pre svega, Nacionalna komisija mora da obezbedi da svi delovi programa budu integrisani, i da se čitav proces odvija bez prekida. Ako javno mnjenje opazi da je program zastao, biće teško ponovo početi, jer će se izgubiti politička inicijativa, a dobra volja i podrška ljudi dovesti u pitanje.

4.5 Planiranje nacionalnog programa informisanja javnosti o SALW.

Nijedan SALW program ne može se izvoditi bez podrške kako ljudi tako i vlade. Tamo gde je posedovanje oružja postalo način života, i gde postoji istorija oružanih sukoba u određenim oblastima zemlje, potrebno je ubeđivati ljude da ih odsustvo oružja neće ostaviti bespomoćne pred agresorima. Komponenta informisanja javnosti po pitanju SALW je stoga glavni deo bilo kojeg SALW programa. Često će biti teško steći poverenje izolovanih etničkih zajednica ili grupacija koje nemaju poverenje u vojsku ili policiju, i organizacija koja vodi ovu komponentu mora imati dovoljan broj nezavisnih i poverljivih organizacija, kao što su lokalni i međunarodni NVO ili crkve, koji imaju dosta veza sa ljudima kako na lokalnom tako in a regionalnom nivou. Svi moraju razumeti da je cilj 'da se obezbedi sigurnije okruženje i kontrola SALW u društvu kako bi se podstakli uslovi koji će omogućiti neprekidan povratak regiona u normalu'.

Program informisanja javnosti o problemu SALW mora se prilično rano uspostaviti kako bi se dobili čvrsti pokazatelji podrške na nižem nivou, ali koja je neophodna da bi program bio prihvaćen. Pribavljanje takve podrške nižeg nivoa je relativno jeftino, i verovatno u okviru finansijskih i materijalnih resursa zemlje. Ona bi mogla uticati da se strani donatori motivišu da finansiraju SALW program.

Programu informisanja javnosti na temu SALW biće potrebna puna podrška vlade. Ovo bi moglo biti teže za ostvarivanje jer predstavnici političke moći ne moraju uvek da razmišljaju u

⁷ Resolving Small Arms Proliferation: The Development and Implementation of National Action Plans on Arms Management and Disarmament, ISBN 0-620-30761-7.

humanitarnim terminima. Bez potpune podrške od vlade, SALW program nema mnogo šansi na uspeh.

Što su više ljudi svesni programa prikupljanja SALW, to bolje. Oružje i municija mogu se nelegalno držati, a bez kriminalnih namera. Oni zaista mogu biti opasni, naročito ako se radi o municiji više nego o puškama. Mogu se i pogrešno skladištiti, sa lošim osiguranjem. SALW program se mora iskoristiti kao prilika da se lokalno stanovništvo obrazuje o rizicima posedovanja takvog oružja, i mora im se pružiti savet o smanjenju rizika.

Više informacija o razvoju i implementaciji nacionalnih kampanja za informisanje javnosti o SALW može se naći u RMDS 06.10 and 06.20.

4.6 Finansiranje programa SALW

SALW programi kontrole mogu biti skupi, u zavisnosti od skale na kojoj se nalazi problem oružja i podsticaja koji se nude za dobrovoljnu predaju oružja. Mnoge vlade misle da većina sredstava treba da dođe od stranih donatora, ali u stvarnosti, trebalo bi da plate i opštine koje profitiraju od programa.⁸ Trebalo bi podstaći lokalne i nacionalne organe vlasti, kao i preduzetnike da prilože novac ili resurse kako bi program imao uspeha. Kad smo kod toga, malo nacija koje su pretrpele skorašnji interni konflikt koji ih je raslabio mogu sebi da priušte izvođenje SALW programa bez pomoći sa strane, i UN, a pogotovo UNDP, aktivno doprinose velikom broju programa SALW intervencija.

Finansiranje je uvek problematično pitanje, jer je procena ukupnog troška programa vrlo kompleksna, a nema puno uspešnih programa iz prošlosti iz kojih se moglo steći iskustvo. Nadoknada u vidu gotovine, hrane ili robe u zamenu za oružje može značajno povećati troškove, a broj i tip oružja koje se predaje možda nije bio poznat sve dok program nije prilično odmakao. Glavne lekcije koje smo do sada naučili, sastoje se u tome da se sponzori, naročito međunarodni donatori, moraju naći pre nego što se potpuno ne razvije programska strategija kako bi program bio održiv. Iz operativnih razloga neophodno je započeti proces prikupljanja ili predaje u nekoj tački u društvu i potom se širiti na druge oblasti, ali moraju se obezbediti dovoljni finansijski i logistički resursi koji bi podržavali proces predaje dok se ne pokrije čitavo društvo. Nijedan element društva neće biti ubeđen da treba da preda oružje ako se ne uveri da će se ovaj proces primeniti na čitavu zajednicu, niti će predati svoje oružje ako njegovi suparnici u regionu ne budu morali da predaju svoje. Tvrdnja da je bolje dobiti nešto oružja od društva nego ništa je sumnjiva i problematična, naročito ako stavlja jedan element društva u nezavidnu poziciju u odnosu na drugi. Delimični program zasnovan na nedovoljnim sredstvima će stoga verovatno propasti, jer neće biti moguće da se on implementira tako da obezbedi uklanjanje jednake ili proporcionalne količine oružja iz svih grupa, niti da se uspostavi efektivna kontrola situacije vezane za ilegalno oružje.

4.7 Razvoj plana amnestije

U cilju predaje ilegalnog oružja, neophodno je proglasiti amnestiju za one koji ga vraćaju. U mnogim zemljama ovo će zahtevati promenu zakona. Ako je otvoreno nošenje oružja zabranjeno, zakon se takođe mora promeniti ili suspendovati za vreme perioda amnestije. Isto tako biće neophodno da se amnestija javno proglasi, i da se informacije o terminima amnestije objave svim ranijim borbenim elementima, etničkim grupama i opštinama. To se mora takođe staviti do znanja vojsci i policiji, koje su možda ovlašćene da privedu ili pucaju u svakoga ko otvoreno nosi oružje. Amnestija mora imati i fiksni vremenski limit, kako bi omogućila uvođenje kazni zbog posedovanja ili nošenja ilegalnog oružja nakon perioda amnestije.

Potrebno je podrobno se posavetovati i konsultovati prilikom izbora perioda amnestije. Time će se dobiti na vremenu kako bi se stavovi i utisci vlasnika SALW promenili, jer oni moraju biti uvereni da se bezbednost poboljšala do stepena u kojem će oni razmotriti dobrovoljnu predaju SALW. Prethodno iskustvo je pokazalo da kratke amnestije u trajanju od mesec dana retko kada imaju uspeha, dok su duže efikasnije u smislu broja predatog oružja. Uspeh amnestije najviše zavisi od:

⁸ "Rukovođenje nasleđem rata", str. 226-227

- a) aktivnog učešća i podrške šireg spektra učesnika, (vlada, međunarodne organizacije, NVO i CSO);
- b) efikasnosti faze ispitivanja osetljivosti u okviru informisanja javnosti na temu SALW;
- c) poboljšane svesti zajednice o stanju bezbednosti;
- d) pravilno usmerenih podsticaja za dobrovoljnu predaju;
- e) pravovremenog uručenja podsticaja;
- f) dobro isplanirane operacije prikupljanja, i to bez suprotstavljanja; i
- g) istovremenog uništavanja SALW kao vida podrške komponenti informisanja javnosti o problemu SALW.

4.8 Razvoj nacionalnog zakonodavstva

Pored zakona o amnestiji, biće neophodni i drugi nacionalni zakoni. Prikupljanje oružja u jednoj tački može takođe biti ilegalno, i biće potrebno zakonsko ovlašćenje za njega. Čak i uništenje SALW može imati zakonske posledice, a inspekcija i monitoring posedovanja oružja, kako od strane nacionalnih organizacija kao što je vojska ili policija mogu sami po sebi zahtevati zakonski okvir. Ovaj okvir bi trebalo da raščisti i polje nadležnosti svih uključenih agencija. Ponovno uvođenje novih i možda i strožijih kazni za posedovanje ilegalnog oružja nakon perioda amnestije može takođe biti važan legalni korak. Nacionalno zakonodavstvo će se možda morati proširiti kako bi obuhvatilo i uvoz i izvoz oružja, i kako bi se obezbedilo da oružje ne može da se uvozi u zamenu za predato, tokom SALW programa.

Više informacija o zakonima koji se tiču kontrole oružja može se naći u RMDS 03.20 i 03.30.

4.9 Razvoj plana prikupljanja i uništenja

Sušтина bilo kojeg programa SALW jeste prikupljanje i uništenje SALW, i ovo se mora pažljivo isplanirati. Mesta za prikupljanje moraju da ilustruju činjenicu da možda mnogi civili neće želeti da dolaze u policijske stanice ili vojne barake, i možda treba isplanirati "neutralni teren" tipa opština ili poslovnih prostora. Plan prikupljanja mora sadržavati detalje o tome kako će se SALW evidentirati, uskladištiti i čuvati pre nego što se prenese u zonu uništenja. Program mora, pre svega, biti dovoljno transparentan kako bi zadobio i održao podršku lokalnog stanovništva ili grupacija. Oni treba da imaju kompletnu vidljivost procesa prikupljanja i uništenja, u granicama operativne bezbednosti. Oni takođe moraju da veruju da oružje koje predaju neće biti iskorišćeno protiv njih od strane protivničke grupacije ili države.

U planiranju metoda prikupljanja i uništenja mora postojati mogućnost ponavljanja i jednog i drugog koliko god je to potrebno. Kopiranje obezbeđuje korišćenje konzistentne metodologije kroz čitav program. Ovo je prednost u smislu obuke, korišćenja resursa, potpune vidljivosti evidencije o oružju i municiji i lako razumljivih operativnih procedura. Isto tako, to doprinosi održivosti programa.

Ako se pruži podsticaj za predaju oružja kao što je pomoć za razvoj, hrana ili roba, mora se isplanirati i metod rukovanja i evidentiranja ovih podsticaja⁹. U zavisnosti od geografskih dimenzija problema, može biti neophodno da se isplanira jedan broj tačaka za prikupljanje SALW. Od posebne važnosti je upravljanje mestima za prikupljanje SALW; aktivno učešće NVO i civila poboljšaće transparentnost i umanjiti aspekte 'konfrontacije' zbog učešća snaga bezbednosti.

Informacije o prikupljanju SALW mogu se naći u RMDS 05.10, a o skladištenju i bezbednosti oružja u RMDS 05.30 i 05.40.

⁹ Za informacije o podsticajima pogledati RMDS 01.10

Potrebno je i planiranje uništenja prikupljenog oružja. Postoji više različitih metoda uništenja, kao što je lomljenje, sečenje ili spaljivanje¹⁰. Za različite tipove malokalibarskog naoružanja potrebne su različite forme uništenja¹¹, a i municija se mora uništiti. Neka sredstva za uništenje su prenosiva, ali neka su efikasnija na fiksnim lokacijama, koja sa svoje strane zahtevaju planiranje prenošenja oružja i municije od tačke prikupljanja do zone uništenja. Kada se prenosi, oružje je verovatno najpodložnije krađi, tako da se mora predvideti neki vid pratnje. Rasklapanje oružja pre nego što se pokrene (tj. otklanjanje sredstava za osiguranje) može umanjiti rizik. Vlada može napraviti potez da vrati kvalitetno oružje i municiju koji su predate nazad nacionalnoj policiji ili vojsci, ili da ga proda, ali ovaj vid postupanja bi mogao da podriva čitav SALW program.¹²

4.10 Evidencija oružja

Uspešno izvođenje SALW programa zahteva visok standard evidentiranja, koji bi istovremeno trebao biti što je moguće transparentniji. Treba razmotriti uvođenje prijemnica za predato oružje, a u kada dođe do uništenja, treba svakako pripremiti sertifikate. Treba napraviti plan oglašavanja broja predatog oružja, mada objavljivanje detalja kao što su lokacije i statistike možda nije adekvatna mera, i mora se razmotriti rizik koji bi takav potez prouzrokovao. Proces evidentiranja za vreme DDR, više nego kod neke šire SALW intervencije, mora biti dovoljno transparentan da sve grupacije mogu da vide da se oružje predaje u jednakom ili proporcionalnom broju od strane svih učesnika. On takođe mora biti dovoljno precizan kako bi se obezbedilo da se svaki komad oružja prijavljen kao uručen mora takođe prijaviti kao uništen. Informacije o vođenju evidencije o SALW date su u RMDS 04.20.

4.11 Implementacija plana prikupljanja

Kada započne sam proces prikupljanja, rukovodioci programa moraće da obezbede prisustvo predstavnika nacionalnih i međunarodnih medija, a rezultati treba da budu objavljeni kako bi se i drugi članovi društva podstakli na učešće u procesu predaje. To znači da na mestu prikupljanja treba da bude adekvatno osoblje i oprema, sa odgovarajućim merama bezbednosti za vraćeno oružje i municiju. Potrebno je takođe dovoljno prostora za skladištenje raznih vrsta oružja i municije. Tokom programa se često primi velika količina municije, bombi pa čak i nagaznih mina. Neka od ovih ubojnih sredstava mogu biti potencijalno opasna ako se nepravilno skladište, tako da je neophodna stručna pomoć kvalifikovanog EOD kadra koji će informisati o pravilnim načinima kratkoročnog skladištenja. Mesta za prikupljanje moraće da imaju sigurne objekte za skladištenje, eventualno čelične kontejnere, koji će možda imati dvostruki katanac, od čega će adekvatni učesnici posedovati ključeve kako bi se obezbedila transparentnost procesa. Time će se postići da svi učesnici prihvataju da se oružje ne premešta i ne predaje vojsci, policiji ili drugim grupacijama.

Mesta za prikupljanje će takođe morati imati odgovarajuću opremu za utovar oružja i municije u sigurna prevozna sredstva za prevoženje do zone uništenja, ili do mesta u blizini tačke prikupljanja gde se može upotrebiti mobilna oprema za uništavanje oružja.

4.12 Implementacija plana za uništenje

Tamo gde je to moguće, uništenje oružja i municije treba da bude javno i simbolično. Kada se oružje uništava spaljivanjem, samom činu mogu prisustvovati nezavisni i lokalni NVO, političari i mediji. Eksplozivna ubojna sredstva kao što su bombe, municija, protivtenkovske rakete i nagazne mine mogu se takođe uništavati na simboličan način, kao što se trenutno javno uništavaju zalihe nagaznih mina u okviru Konvencije o zabrani mina, ali ovo se mora činiti pod vrlo kontrolisanim uslovima, koji će svakako zahtevati stručne savete EOD kadra, i moraju postojati sertifikati o uništenju, da bi pokazali koja ubojna sredstva su uništena.

¹⁰ Vidi BICC 'Okršaj sa lakim i malokalibarskim naoružanjem – Praktičan vodič za prikupljanje i uništenje' feb. 2000.

¹¹ Vidi OEBS 'Vodič za najbolju praksu u nacionalnim procedurama za uništenje lakog i malokalibarskog naoružanja'.

¹² UNDP pomoć SALW intervencijama moguća je naravno samo pod uslovom da se radi o fizičkom uništenju svih ubojnih sredstava.

Po uništenju oružja, potrebno je izvršiti uvid radi provere da se ono ne može popraviti, ili da se delovi ne mogu eventualno ponovo ugraditi u neko ubojno sredstvo, ili ponovo iskoristiti kao rezervni delovi. Ovaj postupak će opet zahtevati pomoć stručnjaka. Više informacija o SALW nalazi se u RMDS 05.20.

Krajnji rezultat procesa uništenja su velike količine otpadnog metala i eventualno drveta, osim ako se ne radi o spaljivanju. Metalni otpad se može prodavati¹³, ili reciklirati u korisne alatke. I to bi trebalo da ima simbolično značenje – kako u Republici Srbiji tako i na Kosovu, čelik od kojeg je bilo napravljeno uništeno oružje sada se koristi za pokrivanje zaklona, i ova vrsta aktivnosti se može iskoristiti kao podrška programu informisanja javnosti.

4.13 Monitoring i verifikacija SALW programa

Politički osetljiv program kao što je SALW kontrola zahteva nezavisni monitoring kako bi se sve odvijalo na zadovoljavajući način, i što je najvažnije kako bi se program primenjivao po principu pravednosti. Da bi program bio uspešan potrebna je neprekidna komunikacija sa vladom, zajednicom, donatorima i sponzorima u kojoj će se navoditi koliko je oružja prikupljeno i uništeno. Ovu procenu prave nezavisni timovi za verifikaciju i monitoring. Tamo gde je to moguće ovi timovi trebalo bi da budu u stanju da procene količinu oružja koje je bilo u ilegalnom posedu pre nego što je predato. Agencije za verifikaciju će morati da dobiju stručnu pomoć kako bi procenili da li je uništenje kompletno, i to ne samo oružja već i eksplozivnih ubojnih sredstava. Dodatne informacije o verifikaciji i monitoringu SALW programa nalaze se u RMDS 04.30 i 04.40.

4.14 Razvoj programa sprečavanja prenošenja SALW preko granice

Program SALW intervencije ne bi trebalo izvoditi izolovano, već se on posmatra kao deo šire strategije razoružanja koja podržava reformu sektora bezbednosti; a posebno kada se radi o oblastima granične kontrole i uništenja zaliha. Program SALW intervencija može biti deo strategije održanja ili uspostavljanja mira, može doprineti stvaranju stabilnosti nakon demobilizacije mladih vojnika, ili se može izdići na nivo regionalne mirnodopske inicijative. U svakom od navedenih slučajeva, dobri efekti SALW programa se jedino mogu održati ako se preduzmu aktivne mere za sprečavanje povratka novog oružja u zemlju umesto onog predatog. Sprečavanje prenošenja oružja preko granice može se izvesti ako postoji uzajamna saradnja između država sa obe strane granice, ali obično je u interesu obe zemlje da sarađuju. Konflikti mogu brzo da se prošire i preko granica ako se ne zaustave, a konflikte prati snabdevanje oružjem. U cilju izgrađivanja programa razoružanja, potrebno je ubediti grupe zemalja da je podrška uspostavljanju kontrola SALW ili drugim programima razoružanja jedna od ključnih stvari za uspeh takvih programa.

Informacije o graničnim kontrolama nalaze se u RMDS 05.70

4.15 Procena SALW programa

Na kraju SALW programa, biće neophodno izvršiti procenu rezultata, i broja predatog oružja u poređenju sa procenjenim brojevima koji su bili aktuelni pre početka programa. Što je još važnije, biće neophodno proceniti što je više moguće kakav efekat smanjenje količine oružja, i srodni programi informisanja javnosti o problemu SALW imaju na stavove i način života lokalnog stanovništva. SALW program nije samo stvar oružja, već se radi o kreiranju okruženja u kojem organi vlasti mogu da vladaju, gde se policiji i vojsci može verovati, gde različite zajednice mogu živeti jedna pored druge i gde se društvo razvija u bezbednoj sredini. Društveno-ekonomski aspekti SALW programa su od podjednake važnosti kao i broj vraćenog oružja.

Takođe je važno proceniti dalje korake u procesu razoružanja i razvijanju saradnje u graničnoj zoni nakon što se završi SALW program. SALW program je samo jedan korak na putu razoružanja i uspostavljanja nacionalne i regionalne stabilnosti.

¹³ Vidi OEBS Vodič za najbolju praksu u nacionalnim procedurama za uništenje lakog i malokalibarskog naoružanja

5 Polje nadležnosti

5.1 Razvojni program Ujedinjenih Nacija (UNDP)

UNDP ima opštu funkciju da omogući, podržava i podstiče na efikasno vođenje programa kontrole SALW, neprekidnom revizijom RMDS u cilju razmatranja i eventualnog razvijanja normi i prakse kontrole SALW, kao i informisanjem relevantnih učesnika o bilo kakvim izmenama u međunarodnom zakonodavstvu i zahtevima.

UNDP bi trebalo da primeni RMDS na svoje programe, aktivnosti i ugovore po pitanju SALW intervencija, u regionu jugoistočne Evrope izuzev u slučaju da lokalna situacija isključuje njihovu efikasnu primenu. U takvim okolnostima, kada jedna ili više RMDS ne odgovaraju situaciji, UNDP će obezbediti alternativne specifikacije, uslove i smernice.

U preliminarnim fazama programa kontrole SALW, UNDP bi trebalo da igra ulogu stožera u oblasti informisanja javnosti o problemu SALW i saradnje sa ključnim regionalnim, nacionalnim i/ili lokalnim učesnicima.

5.2 Regionalne organizacije

U nekim delovima sveta, regionalne organizacije su dobila ovlašćenje od njihovih država članica za koordinaciju i podršku programa za kontrolu SALW unutar državnih nacionalnih granica, napr. SFOR u Bosni i Hercegovini.

U tim okolnostima regionalna organizacija treba da preuzme mnoge odgovornosti i uloge nacionalne strukture nadležne za SALW, i može da predstavlja medijum za donacije. Odgovornosti i uloge regionalnih organizacija za kontrolu SALW razlikuju se od jedne države do druge i mogu podlagati specifičnom Memorandumu razumevanja, ili sličnim sporazumima.

5.3 SEESAC

SEESAC pruža operativnu, tehničku i podršku oko upravljanja informacijama, u okviru resursa in a zahtev, svim programima SALW intervencija u jugoistočnoj Evropi.

5.4 Nacionalna struktura nadležna za SALW

Nacionalna struktura nadležna za SALW treba da bude odgovorna za obezbeđivanje nacionalnih uslova za efikasno upravljanje nacionalnim projektima intervencija po pitanju SALW. Nacionalna SALW struktura ima najviši autoritet za razvijanje i upravljanje programom SALW intervencija unutar njenih nacionalnih granica.

Nacionalna SALW struktura mora biti odgovorna i za razvoj i implementaciju odgovarajućih zakona i procedura za rukovođenje SALW programa. Ove nacionalne regulative i procedure moraju biti u skladu sa RMDS, i drugim relevantnim nacionalnim i međunarodnim standardima, propisima i uslovima.

5.5 Intra-nacionalne strukture

Strukture koje postoje u nekim zemljama, odgovorne za uvođenje operacija i zakonodavstva vezanog za kontrolu SALW. One se brinu da njihovi članovi priznaju, poštuju i saobražavaju se takvim zakonima, kao i da podržavaju nacionalne organe vlasti u njihovom uvođenju i implementaciji.

5.6 Organizacije kontrole SALW

NVO, komercijalna preduzeća i ostale organizacije uključene u SALW intervencije moraju uvesti SOP, uputstva i procedure koji će doprineti da se SALW projekti izvode efikasno, efektno i bezbedno. Ove SOP treba da se zasnivaju na odgovarajućim nacionalnim propisima, ili ako ih nema na RMDS.

5.7 Sponzori

Većina operacija kontrole SALW finansira se od donacija – uglavnom od vlade i regionalnih organizacija. Agencije za donaciju su deo procesa upravljanja, i kao takve imaju funkciju da obezbede da svi projekti koje finansiraju budu efikasno rukovođeni, i u skladu sa nacionalnim i/ili međunarodnim standardima. Ovo podrazumeva da se obrati pažnja na pisanje ugovornih dokumenata, i da se omogući biranje kompetentnih organizacija za kontrolu SALW koje će izvršavati ove ugovore. Ova odgovornost i pouzdanost je još veća kada je neka nacionalna struktura nadležna za SALW u procesu formiranja, i nije imala priliku da stekne iskustvo.

Aneks A **(Normativni)** **Reference**

Normativni dokumenti koji slede sadrže odredbe koje, kroz reference u ovom tekstu, predstavljaju odredbe ovog dela standarda.

- a) RMDS 01.10 – Vodič za RMDS i SALW mere kontrole;
- b) RMDS 02.10 – Termini i definicije;
- c) RMDS 03.10 – Nacionalne komisije za SALW;
- d) RMDS 03.20 – Zakonodavstvo vezano za kontrolu i transfer SALW
- e) RMDS 03.30 – Izvozna dokumentacija za SALW;
- f) RMDS 03.40 – Označavanje i pronalaženje SALW;
- g) RMDS 04.10 – Upravljanje SALW programima;
- h) RMDS 04.20 - SALW evidencija;
- i) RMDS 04.30 - Monitoring SALW programa;
- j) RMDS 04.40 - Verifikacija SALW programa;
- k) RMDS 05.10 – Prikupljanje SALW;
- l) RMDS 05.20 - SALW uništenje;
- m) RMDS 05.30 – Skladištenje i bezbednost oružja;
- n) RMDS 05.40 - Skladištenje i bezbednost municije i eksploziva;
- o) RMDS 05.50 – Upravljanje zalihama municije;
- p) RMDS 05.60 - EOD podrška SALW programima;
- q) RMDS 05.70 – Granične kontrole;
- r) RMDS 05.80 - SALW istraživanje; i
- s) RMDS 06.10 – Razvoj i implementacija kampanja informisanja javnosti o problemu SALW.

Treba koristiti najnoviju verziju/izdanje ovih referenci. Najnovija verzija/ zajedno sa polaznim informacijama i razvojnim radom mogu se potražiti na veb-sajtu RMDS: <http://www.seesac.org/>. RMDS će biti revidirane svake tri godine kako bi mogle da prate razvoj normi i prakse kontrole SALW, i usvajaju promene u međunarodnim propisima i zahtevima.

Aneks B (Informativni) Termini i definicije

A.1.1 otkupljivanje

neposredna veza između predavanja oružja, municije, mina i eksploziva u zamenu za novac.

Napomena: Otkupljivanje je praktikovano u prošlosti, ali je ta koncepcija često neprihvatljiva za međunarodne donatore.¹⁴ Smatra se da se takvim postupcima nagrađuju neodgovorna naoružana lica koja su možda već nanela štetu društvu i nevinom civilnom stanovništvu. Takođe, to predstavlja i priliku pojedincima da trguju malokalibarskim i lakim naoružanjem ispod žita.

A.1.2 demobilizacija

proces tokom kojeg se oružane snage (vladine i/ili opozicione, ili frakcijske snage) bilo smanjuju, bilo potpuno raspuštaju, što predstavlja deo šire transformacije iz rata u mir".¹⁵

Napomena: Demobilizacija obično uključuje okupljanje, vraćanje u kasarne, razoružavanje, registrovanje, biografsku obradu, administriranje i otpuštanje nekadašnjih boraca, koji mogu primiti neki vid nadoknade kako bi bili ohrabreni da se vrate civilnom životu..

A.1.3 demilitarizacija

ceo spektar procesa koji naoružanje, municiju, mine i eksplozive onesposobljavaju za svrhu kojoj su bili izvorno namenjeni.¹⁶

Napomena: Demilitarizacija ne uključuje samo proces konačnog uništenja, nego i sve ostale aktivnosti transporta, skladištenja, prebrojavanja i prethodnog procesovanja, koje su podjednako važne za postizanje krajnjeg rezultata.

A.1.4 uništavanje

proces konačnog dovođenja oružja, municije, mina i eksploziva u inertno stanje u kojem ne mogu da funkcionišu onako kako su napravljeni.

A.1.5 uklanjanje (logističko)

uklanjanje municije i eksploziva iz zaliha korišćenjem različitih metoda (što ne mora nužno uključivati i uništavanje). Logističko uklanjanje može ali ne mora zahtevati primenu Procedure dovođenja u bezbedno stanje.

Napomena: Postoji pet tradicionalnih metoda uklanjanja koje koriste oružane snage širom sveta, a neke od njih, očigledno, nisu pogodne za programe kontrole SALW. To su: 1) prodaja; 2) poklanjanje; 3) pojačana upotreba na vežbama; 4) izbacivanje u duboko more; i 5) uništavanje ili demilitarizacija.¹⁷

A.1.6 uklanjanje eksplozivnih ubojnih sredstava (EOD)

Detekcija, identifikacija, procena, osiguravanje, pronalaženje i finalno odstranjivanje neeksplozivnih ubojnih sredstava. Deo ovoga može biti i osiguravanje i/ili uklanjanje one

¹⁴ Od marta 2002. godine, UNDP-BCPR više neće podržavati ovakve postupke.

¹⁵ Razoružavanje, demobilizacija i reintegracija bivših boraca u okruženju održavanja mira, UNDPKO, Decembar 1999.

¹⁶ IMAS 11.10.

¹⁷ Ovo je očigledno oblast u kojoj može doći do konfuzije zbog nepravilne terminologije ili prevoda. Jedna strana može da pretpostavi da kada druga pominje uklanjanje, oni zapravo misle na uništenje. To ne mora biti tako!

eksplozivne municije koja je postala opasna zbog oštećenja ili propadanja, kada je njeno uklanjanje izvan mogućnosti onih koji čija je to redovna dužnost.¹⁸

Napomena: Prisustvo municije i eksploziva, tokom operacija kontrole SALW, zahteva neizbežno i određeni stepen EOD odgovora. Nivo ovog odgovora zavisi od stanja u kome se municija nalazi, stepena njenog propadanja i načina rukovanja u lokalnoj zajednici.

A.1.7 razoružanje na mikro nivou

prikupljanje, kontrola i uklanjanje malokalibarskog naoružanja, municije, eksploziva, lakog i teškog naoružanja od boraca, a takođe, često, i od civilne populacije. Njegov sastavni deo je i razvoj programa za odgovorno upravljanje oružjem i municijom.

A.1.8 municija

kompletan uređaj napunjen **eksplozivima**, gorivom, pirotehničkim sredstvima, smešom za opaljivanje, ili nuklearnim, biološkim ili hemijskim materijalom koji se upotrebljava u vojnim operacijama, uključujući i **uništavanje**. [AAP-6].

Napomena: U uobičajenoj upotrebi, engleski izraz "munitions" (u množini) označava vojno naoružanje, opremu i municiju.

A.1.9 nacionalne vlasti

vladina ministarstva, organizacije ili institucije u zemlji nadležne za propisivanje, upravljanje i koordinaciju **SALW** aktivnosti.

A.1.10 reintegracija

mere pomoći koje se pružaju bivšim borcima koje mogu da povećaju njihovu, i sposobnost njihovih porodica, da se ekonomski i socijalno reintegrišu u građansko društvo.¹⁹

Napomena: programi reintegracije mogu da se sastoje od novčane pomoći ili adekvatne nadoknade, kao i od zanatske obuke, aktivnosti koje donose prihod i učestvovanja u programima održivog razvoja. U nekim SALW programima UNDP-a, reintegracija može da obuhvati i pojedince koji vraćaju naoružanje.

A.1.11 zaostali (rezidualni) rizik

U kontekstu SALW kontrole, ovaj termin se odnosi na rizik koji ostaje nakon primene svih razumnih napora kako bi se uklonili rizici koji su sastavni deo svih aktivnosti na prikupljanju, uklanjanju i upravljanju SALW zalihama. [izmenjeno iz ISO Vodiča 51:1999]

A.1.12 rizik

kombinacija verovatnoće pojavljivanja štetnog događaja i ozbiljnost izazvane **štete**. [ISO Guide 51: 1999(E)]

A.1.13 analiza rizika

slstematska upotreba raspoloživih informacija radi identifikacije **opasnosti** i procene **rizika**. [ISO Vodič 51: 1999(E)]

A.1.14 određivanje rizika

sveobuhvatni proces koji uključuje **analizu rizika** i **procenu rizika**. [ISO Vodič 51: 1999(E)]

A.1.15

¹⁸ Smernice Ujedinjenih nacija za uništavanje zaliha, Jun 2000.

¹⁹ Razoružanje, demobilizacija i reintegracija bivših boraca u okruženju mirovnih snaga, UNDPKO, Decembar 1999.

procena rizika

proces zasnovan na **analizi rizika** koji utvrđuje da li je postignut **podnošljivi rizik**. [ISO Vodič 51: 1999(E)]

A.1.16

smanjivanje (redukcija) rizika

radnje koje se preduzimaju da bi se smanjila verovatnoća i/ili negativne posledice koje su povezane sa određenim događajem ili nizom događaja.

A.1.17

podnošljivi rizik

rizik koji je u datom kontekstu prihvaćen na osnovu sadašnjih društvenih vrednosti. [ISO Vodič 51: 1999 (E)]

A.1.18

bezbednost

stepen slobode od neprihvatljivog **rizika**. [ISO Vodič 51: 1999(E)]

A.1.19

lako i malokalibarsko naoružanje (SALW)

Svo smrtonosno oružje koje može da nosi pojedinačni borac ili lako vozilo i koje ne zahteva ozbiljnu logističku podršku i održavanje.

Napomena: U opticaju je veći broj definicija pojma SALW i međunarodni konsenzus o «ispravnoj» definiciji tek treba da bude postignut. Gore navedena definicija će se koristiti za potrebe RMDS.

A.1.20

jačanje svesti o lakom i malokalibarskom naoružanju (SALW)

program aktivnosti koji se sprovodi sa ciljem minimiziranja i, tamo gde je moguće, eliminisanja, negativnih posledica neadekvatne kontrole lakog i malokalibarskog naoružanja, primenom odgovarajuće kombinacije SALW podrške, upoznavanja sa rizicima i medijskih aktivnosti/kampanja informisanja javnosti. Ovi činioци zajedno rade na promeni ponašanja i na duži rok ohrabruju odgovarajuća alternativna rešenja.

Napomena: Gde god postoje, operacionalni ciljevi Nacionalne kontrole lakog i malokalibarskog naoružanja će diktirati odgovarajuću vrstu aktivnosti na obaveštavanju o SALW.

Napomena: Obaveštavanje o SALW predstavlja masovni pristup koji pruža informacije o pretnji koju predstavlja lako i malokalibarsko naoružanje. Ono može biti u obliku formalnog ili neformalnog obrazovanja, a može da koristi i tehnike masovnih medija.

Napomena: U vanrednim situacijama, usled vremenskog ograničenja i nedostatka tačnih podataka, ovo je najpraktičniji način prenosa informacija o bezbednosti. U drugim situacijama, može predstavljati podršku saradnji sa lokalnom zajednicom.

A.1.21

zalaganje za pitanja SALW

Program aktivnosti kojim se problemi i pitanja SALW programa iznose na uvid javnosti, vlasti medija, vlada i njihovih institucija kako bi se postigle promene i na institucionalnom i na individualnom niivou.

Napomena: Ove vrste aktivnosti uključuju i kampanje koje ukazuju na probleme i pitanja SALW programa i koje žele da ohrabre ljude da predaju oružje. Uopšte uzev, ovakve aktivnosti se sprovode kao deo podrške programima za prikupljanje naoružanja.

A.1.22

SALW obrazovanje o riziku

Proces koji ohrabruje grupe pod rizikom, kao i one koji poseduju lako i malokalibarsko naoružanje, da prihvate bezbednije načine ponašanja i omogućava kontakte između zajednica, drugih SALW komponenti i drugih sektora.

Napomena: Obrazovanje o SALW riziku može da bude samostalna aktivnost tamo gde se ne sprovodi prikupljanje oružja. Ako se u budućnosti planira amnestija, aktivnosti na obrazovanju o riziku će omogućiti efikasnu informativnu kampanju, korišćenjem mreža, sistema i metodologija koje su već prisutne kao deo obrazovnog programa, uz odgovarajuću promenu sadržaja.

Napomena: Obrazovanje o riziku predstavlja glavnu komponentu kontrole lakog i malokalibarskog naoružanja. Postoje dve međusobno povezane komponente koje jedna drugu osnažuju: a) učešće lokalne zajednice; i b) obrazovanje javnosti.

Napomena: Uopšte uzev, programi obrazovanja o SALW riziku mogu da koriste oba pristupa, pošto se oni međusobno osnažuju. Oni, međutim, nisu jedan drugom alternativa, niti predstavljaju alternativu iskorenjivanju pretnje koju predstavlja lako i malokalibarsko naoružanje, njegovim prikupljanjem i uništavanjem. Korišćenje ovih pristupa će takođe zavisiti od toga da li se sprovodi program prikupljanja oružja.

A.1.23

procena kapaciteta lakog naoružanja (SACA)

komponenta ispitivanja lakog i malokalibarskog naoružanja koja prikuplja podatke o domaćim izvorima koji mogu da odgovore na SALW problem.

A.1.24

procena distribucije lakog naoružanja (SADA)

komponenta ispitivanja lakog i malokalibarskog naoružanja koja prikuplja podatke o vrsti, količini, vlasništvu, distribuciji i premeštanju lakog i malokalibarskog naoružanja unutar zemlje ili regiona.

A.1.25

ispitivanje uticaja lakog naoružanja (SAIS)

komponenta ispitivanja lakog i malokalibarskog naoružanja koja prikuplja podatke o uticaju koji lakog i malokalibarskog naoružanja na zajednicu i socijalni i ekonomski razvoj.

A.1.26

ispitivanje percepcije malokalibarskog naoružanja (SAPS)

komponenta ispitivanja lakog i malokalibarskog naoružanja koja preko fokus grupa, intervju a i studija domaćinstava, prikuplja kvalitativne i kvantitativne podatke o stavovima lokalne zajednice prema lakom i malokalibarskom naoružanju i mogućim intervencijama.

A.1.27

standard

standard je dokumentovani dogovor koji sadrži tehničke specifikacije ili druge precizne kriterijume, koje treba koristiti konzistentno, kao pravila, smernice ili definicije karakteristika, da bi se osiguralo da materijali, proizvodi, procesi i usluge odgovaraju svojoj svrsi.

Napomena: Cilj RMDS je da poboljša bezbednost i efikasnost kontrole SALW podržavanjem poželjne procedure i prakse kako u glavnim štabovima, tako i na terenu. Da bi bili efikasni, standardi treba da budu merljivi, mogući, proverljivi i pogodni za definisanje.

A.1.28

stalne operativne procedure (SOP)

standardne operativne procedure

uputstva koja definišu poželjni ili trenutno uspostavljeni metod sprovođenja zadatka ili aktivnosti.

Napomena: Njihova svrha je da promovišu prepoznatljive i merljive stepene discipline, jednoobraznosti, doslednosti i jednostavnosti unutar organizacije, u svrhu poboljšanja operativne efikasnosti i sigurnosti. SOP treba da odražavaju lokalne potrebe i okolnosti.

A.1.29

upravljanje zalihama

one procedure i aktivnosti koje se odnose na sigurnost SALW prilikom transporta, skladištenja i računovodstvenih aktivnosti.

A.1.30

SALW istraživanje

sistematski i logičan proces za utvrđivanje prirode i razmera širenja lakog i malokalibarskog naoružanja i njegovog uticaja na region, naciju ili zajednicu radi pružanja preciznih podataka i informacija za sigurnu, efikasnu i uspešnu intervenciju od strane odgovarajuće organizacije.

A.1.31

neeksplozirana ubojna sredstva (UXO)

eksplozivna borbena tehnika koja je napunjena, aktivirana, ili na drugi način pripremljena za dejstvo i koja je izbačena, ispaljena, lansirana, ili postavljena na takav način da predstavlja opasnost po aktivnosti, instalacije, ljudstvo ili materijal i ostaje neeksplozirana namerno bilo zbog kvara ili iz bilo kojeg drugog razloga.²⁰

A.1.32

dobrovoljna predaja

fizičko vraćanje lakog naoružanja, od strane pojedinaca ili zajednice legalnim vlastima ili ovlašćenoj međunarodnoj organizaciji bez daljnjih sankcija.

A.1.33

oružje u konkurenciji za razvoj (WCD)

Direktno povezivanje dobrovoljne predaje lakog i malokalibarskog naoružanja od strane konkurentnih zajednica u zamenu za dogovoreni deo razvoja male infrastrukture koji će izvršiti legalne vlasti, međunarodna organizacija ili nevladina organizacija (NVO).

A.1.34

oružje u zamenu za razvoj (WED) (WFD)

indirektna veza između dobrovoljne predaje lakog i malokalibarskog naoružanja od strane celokupne zajednice, u zamenu za obezbeđivanje održivog razvoja infrastrukture koje treba da pruže legalne vlasti, međunarodna organizacija ili nevladina organizacija (NVO).

A.1.35

oružje u zamenu za podsticaj (WEI)

direktna veza između dobrovoljne predaje lakog i malokalibarskog naoružanja od strane pojedinaca, u zamenu za odgovarajuće materijale koje treba da obezbede legalne vlasti, međunarodna organizacija ili nevladina organizacija (NVO).

A.1.36

oružje povezano sa razvojem (WLD)

Direktno povezivanje dobrovoljne predaje lakog i malokalibarskog oružja od strane celokupne zajednice, u zamenu za povećanje tekuće pomoći u razvoju koju pružaju legalne vlasti, međunarodna ili nevladina organizacija.

²⁰ NATO Definicija.

